

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

OSMAN TOPÇU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/32928

Karar Tarihi : 28/11/2024

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Osman TOPÇU

Vekili : Av. Mehmet ERKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bölge adliye mahkemesi kararının kesin olması nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının, ıslah edilen miktarın üzerinde tazminata hükmedilmesi ve istinaf sebeplerinin dışına çıkılarak inceleme yapılması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/9/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyonla sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, geçimini günlük işlerle sağladığını belirten davacı ile bir kamyonda yüklü olan kiremidin indirilmesi için anlaşmıştır. Kamyon kapağındaki desteğin kayması sonucunda kapak, davacının ayağına çarpmış ve ayağı kırılmıştır. Davacı 22/7/2003 tarihinde başvuru aleyhinde Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde, kamyon şoförü olan diğer davalı Y.P. aleyhinde ise Tekirdağ İş Mahkemesinde tazminat davası açmıştır. Başvurucuya

yöneltilen davanın dilekçesinde davacı, ayağında oluşan kırık sebebiyle bir ay çalışmadığını, yaşadığı kazanın kendisinde acı ve ızdıraba sebep olduğunu belirterek iş göremediği otuz günlük süre için günlüğü 20.000.000 eski TL üzerinden hesaplanmak kaydıyla 600.000.000 eski TL maddi tazminat, 500.000.000 eski TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesince 7/4/2005 tarihinde görevsizlik kararı tesis etmiştir; gerekçeli kararda, meydana gelen olayın iş kazası olduğu tespitine yer vererek davaya bakmakla görevli mahkemenin iş mahkemesi olduğunu belirtmiştir. Karar, temyiz edilmeksizin kesinleşmiş ve dosya, görevli olduğu tayin edilen iş mahkemesine gönderilmiştir.

9. Tekirdağ İş Mahkemesi Y.P. aleyhindeki dava ile başvuru hakkındaki dava arasında hukuki ve fiili iribat olduğu tespitiyle 27/12/2007 tarihinde her iki davayı birleştirerek görmeye karar vermiştir. Mahkeme, tarafların bir yükün taşınması için anlaştıkları hamaliye işinin yerleşik Yargıtay içtihadı da dikkate alınarak hizmet akdinin konusu olmayacağı gerekçesiyle 15/10/2010 tarihinde karşı görevsizlik kararı vermiştir. Davacı, kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 7/5/2012 tarihli kararla Tekirdağ İş Mahkemesi tarafından verilen görevsizlik kararını onamıştır.

10. Yargılamaya Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) tarafından devam edilmiştir.

11. Yargılamada kusur durumunun tespiti yönünden iki bilirkişi raporu alınmıştır. İş sağlığı ve güvenliği uzmanı iş müfettişi olan O.G. tarafından hazırlanan ilk raporda davalı başvuruçunun %40, davacının ise %60 oranında kusurlu olduğu tespit edilmiştir. İkinci bilirkişi raporunda ise Mahkeme, yargılamada daha önce alınan bilirkişi ve Adli Tıp Kurumu raporlarının değerlendirmeye alındığı yeni bir rapor tanzim edilmesini istemiştir. 20/3/2018 tarihinde makine mühendisi ve iş güvenliği uzmanı bilirkişi heyeti tarafından tanzim edilen ikinci bilirkişi raporunda; kazanın meydana gelmesinde davacının %50, davalı kamyon sürücüsü Y.P.nin %50 oranında kusurlu olduğu, başvuruçunun ise kusurunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

12. 30/3/2018 tarihinde ise aktüerya bilirkişisi tarafından tanzim edilen rapor dosyaya sunulmuş ve davacı ilgili raporda yapılan belirlemeleri dikkate alarak 17/4/2018 tarihinde maddi tazminat için talep miktarını başvuru yönünden 33.813,49 TL, diğer davalı yönünden ise 42.391,87 TL olarak ıslah etmiştir.

13. Mahkeme 17/4/2018 tarihinde başvuru yönünden davanın reddine, diğer davalı yönünden ise kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda kusur tespiti yönünden 20/3/2018 havale tarihli raporda yapılan belirlemeyi esas aldığını belirten Mahkeme, meydana gelen kazada başvuruçunun kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaştığını belirtmiştir. Kararda, istinaf kanun yolunun açık olduğuna işaret etmiştir.

14. Davacı 17/4/2018 tarihli karara karşı 23/5/2018 havale tarihli dilekçesiyle istinaf talebinde bulunmuştur. Davacı; istinaf dilekçesinde, başvuruçunun meydana gelen kaza yönünden kusurlu olduğunun uzman bilirkişi raporları ile tespit edildiğini, bu sebeple davalı başvuruçunun kusuru olmadığından hareketle ret kararı tesis edilmesinin hatalı olduğunu, davalının hakkındaki ceza davasından beraat etmesinin kusursuz olduğunu göstermeyeceğini, taraflar arasındaki sözleşmenin hukuki nitelendirmesi ne olursa olsun işin sahibi olduğundan başvuruçunun kusurunun olmadığı yolundaki tespitin kabul edilmesinin

mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, davacının istinaf dilekçesine karşı cevap sunmamıştır.

15. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesi (istinaf mercii) tarafından yapılan inceleme neticesinde ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve 42.391,87 TL maddi tazminatın davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak davacıya verilmesine miktar itibarıyla kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; davacı tarafından haksız fiil sorumluluğuna dayalı olarak maddi ve manevi tazminat davası açıldığı, Y.P. ile başvuru arasında kurulan nakil sözleşmesinden dolayı Y.P.'nin başvuruçunun çalışanı olduğu ve bu bağlamda başvuruçunun olaydaki sorumluluğunun kusur sorumluluğu değil bir kusursuz sorumluluk hâli olan adam çalıştırmanın sorumluluğu olduğu belirtilmiştir.

16. İstinaf kararı başvuru vekiline 12/8/2019 tarihinde elektronik tebligat yoluyla tebliğ edilmiştir. Başvuru 11/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Başvuru, kesin olduğu belirtilen karara karşı kararın hatalı olarak temyiz kanun yolu kapalı olarak verildiğini belirterek temyiz isteminde bulunmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesi 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 361. maddesinin birinci fıkrası kapsamında Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri tarafından verilen kararların kesin mahiyette olduğunu belirterek temyiz isteminin reddine karar vermiştir. Başvuru, temyiz isteminin reddi kararına karşı da temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 1/12/2020 tarihinde temyiz isteminin reddi kararının onanmasına karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Sorumluluk" üst başlıklı "Genel olarak" kenar başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

19. 6098 sayılı Kanun'un "Zararın ve kusurun ispatı" kenar başlıklı 50. maddesi şöyledir:

"Zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır.

Üğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler."

20. 6098 sayılı Kanun'un "Tazminat" üst başlıklı "Belirlenmesi" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödeme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler.

Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür."

21. 6098 sayılı Kanun'un "*Sebeplerin yarışması*" kenar başlıklı 60. maddesi şöyledir:

" Bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabilirse hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir."

22. 6098 sayılı Kanun'un "*Adam çalıştıranın sorumluluğu*" kenar başlıklı 66. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

" Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, çalışanın seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz. "

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Hükümün Denetlenmesini Talep Etme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, hakkındaki yargılamaya 18/6/1927 tarihli ve mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde 22/7/2003 tarihinde Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde başladığını ve yargılamada esasa geçilmesinin ardından Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından iş mahkemelerinin görevli olduğundan bahisle görevsizlik kararı verildiğini belirtmiştir. Tekirdağ İş Mahkemesi tarafından da karşı görevsizlik kararı tesis edildiğini ifade eden başvuru, Yargıtay 21. Hukuk Dairesince yapılan inceleme neticesinde karşı görevsizlik kararının onandığını ve yargılamaya Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından devam edilmesine karar verildiğine işaret etmiştir. Yargılamaya mülga 1086 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu tarihte başladığını, yargılamada esasa geçildikten sonra ve 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce temyiz incelemesi yapıldığını ileri süren başvuru, Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen 17/4/2018 tarihli kararda kanun yolunun temyiz olarak gösterilmesi gerekirken istinaf olarak gösterilmesinin hatalı olduğunu, istinaf kararının -kararın öncesinde Yargıtay denetiminden geçtiği dikkate alınarak- temyizi mümkün şekilde verilmesi gerekirken kesin olarak verilmesi sebebi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca 2003 yılında açılan bir davada 2019 olan karar tarihine göre temyiz sınırı belirlenmesinin kararın temyiz sınırının altında kaldığından bahisle kesin olarak verilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iki farklı şikâyeti bulunmaktadır. Başvurucunun şikâyetlerinden ilki, karara karşı doğrudan temyiz kanun yolunun açık olmasına rağmen kararın hatalı olarak istinafa tabi kılınmasına ilişkindir. İlk derece mahkemesi tarafından tesis edilen 17/4/2018 tarihli kararın başvuru lehine olduğu gözetildiğinde kanun yolunun yanlış gösterilmesi sebebi ile başvuru lehine kararın istinaf kanun yoluna başvurusu beklenemez. Bununla birlikte anılan kararın davacı tarafından istinaf kanun yoluna başvurulduğu ancak başvuru lehine kararın istinaf dilekçesine cevap vermediği anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle başvuru, karara karşı doğrudan temyiz kanun yolunun açık bırakılması gerektiğine yönelik iddiasını istinaf aşamasında ileri sürmemiştir. Bu tespit ışığında başvuru lehine kararın istinaf aşamasında kullanılmadan ilgili şikâyeti doğrudan bireysel başvuruya konu ettiği anlaşıldığından ilgili iddianın incelenmesine gerek görülmemiştir.

26. Başvuru ayrıca 2013 tarihinde açılan bir davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle 2019 olan karar tarihine göre temyiz sınırının belirlenmesinden ve kararın temyiz sınırının altında kaldığından bahisle kesin olarak verilmesinden şikâyet etmektedir.

27. Anayasa Mahkemesi, somut norm denetiminde verdiği 27/12/2018 tarihli ve E.2018/71, K.2018/118 sayılı kararında *hükmün denetlenmesini talep etme hakkının* Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti ile güvence altına alındığını belirtmiştir.

28. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

29. Anayasa Mahkemesi, Ömer Şanlı (B. No: 2015/7304, 22/1/2019) kararında hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller, medeni hak yükümlülüklerle ilişkin yargılama süreçleri (hukuk yargısı ile idari yargı alanı) yönünden söz konusu hakka dair bir güvence içermediğini belirtmiştir. Dolayısıyla medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklar yönünden hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı, bu nedenle anılan hakka dair bir ihlal iddiasının incelenebilmesi için yargılamanın ceza hukuku alanına ilişkin olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca kararda, bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin hangi koşullarla suç isnadı niteliğinde sayılıp suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebileceğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi kararlarında açıkça ifade edildiği belirtilmiştir (Engel ve diğerleri/Hollanda [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976; Benham/Birleşik Krallık [BD], B. No: 19380/92, 10/6/1996; Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. D.M.Ç., B. No: 2014/16941, 24/1/2018; B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; Selçuk Özbölük, B. No: 2015/7206, 14/11/2018).

30. 6100 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinde temyizde kesinlik sınırının belirlenmesi bakımından karar tarihinin esas alınacağına ilişkin düzenleme bulunmaktadır. Kanun koyucunun temyize tabi kararlarda miktar belirlemenin karar tarihine göre yapılacağına ilişkin açık düzenleme yaptığı ve karar tarihi itibarıyla temyize tabi uyumsuzluklar yönünden miktar sınırının 47.530 TL olarak tespit edildiği görülmüştür. Suç isnadı dışında kalan yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına müracaat hakkı ancak kanunlar tarafından açıkça öngörüldüğü takdirde mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenebilir. Somut uyumsuzluk kapsamında başvuru kendisine iç hukuk tarafından tanınmış olan kanun yoluna başvuru hakkının varlığını ortaya koyabilmiş değildir.

31. Bu bağlamda başvurunun istinaf kararına karşı temyiz kanun yolunun kapalı olmasına dair şikâyetinin hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kapsamında olduğu, anılan hakkın ise Anayasa, Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanı kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Tüm bu değerlendirme ışığında bu hakka ilişkin ihlal iddiasının incelenmesi Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışındadır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; dava dilekçesinde davacının otuz günlük gelir kaybı sebebi ile 600 TL maddi, 500 TL manevi tazminat talep ettiğini belirtmiştir. İlk derece mahkemesinin taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi istisna akdi olarak tespit ettiğini ve kusur sorumluluğu ilkelerinden yola çıkarak davanın reddine karar verdiğini belirten başvuru, istinaf mercii için ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymadan ilk derece mahkemesi tarafından kusur sorumluluğuna dayanarak yapılan tespiti kusursuz sorumluluğa dönüştürdüğünü ileri sürmüştür. Davacının dava dilekçesinde iş göremezlik tazminatı talep etmemesine rağmen istinaf mercii tarafından taleple bağlılık kuralına aykırılık teşkil edecek şekilde aleyhinde 42.391,87 TL iş göremezlik tazminatına ve 500 TL manevi tazminata hükmedildiğini belirten başvuru, bu tespit yönünden de istinaf mercii tarafından gerekçe sunulmadığını belirtmiştir. Başvurucu; tazminata konu kaza meydana geldiği sırada olay yerinde olmadığının tanık beyanları, ceza mahkemesi kararı ve bilirkişi raporu ile ortada olduğunu belirterek tüm bu delillerin gerekçede tartışılmadığını vurgulamıştır.

34. Başvurucu ayrıca Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından görevsizlik kararı tesis edilmeden önce taraflara delillerini sunmak için süre verildiğini, davacının tanık listesi de dâhil olmak üzere delillerini sunduğunu belirtmiştir. Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 7/4/2005 tarihli görevsizlik kararının ardından Tekirdağ İş Mahkemesi tarafından da davacıya delillerini sunmak için süre verildiğini, davacının verilen bu sürede ikinci tanık listesini sunduğunu ve tanıklarının da dinlendiğini belirten başvuru, bu durumun usul kurallarına aykırılık teşkil ederek silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde; istinaf mercii tarafından başvurunun 6098 sayılı Kanun'un 66. maddesinde düzenlenen "*Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu*" kapsamında sorumlu tutulmasına ilişkin hükümlerinin yorumlanışı ve uygulanışının hak ihlaline sebebiyet verdiğinden şikâyetle bulunduğu belirtilerek istinaf mercii tarafından yapılan tespit ve değerlendirmeler yönünden başvurunun bu şikâyetinin öncelikle kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. İlk derece mahkemesi tarafından aynı vakıya ilişkin ceza davası dosyalarının celbedildiği, kusur ve yaralanma durumuna ilişkin bilirkişi raporlarının aldırıldığı vurgulanmış; toplanan deliller kapsamında karar verildiği, istinaf mercii'nin ise yine aynı delillerle fakat farklı bir hukuki yorumla başka yönde karar verdiği ifade edilmiştir. Gerekçeli karar hakkı kapsamında Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı niteliğini taşıyan bir kısım karara atıf yapılan Bakanlık görüşünde, Anayasa hükümlerinin ilgili içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır.

36. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki ifadelerinden farklı olarak davacının kısmi ıslahla talep sonucunu 33.813,49 TL olarak düzelttiğini, bununla birlikte istinaf mercii'nin talep sonucunu aşarak 42.391,78 TL tazminata hükmettiğini belirtmiş ve taleple bağlılık kuralının aşıldığını vurgulamıştır. Başvurucu ayrıca ıslah dilekçesine karşı itirazlarının da istinaf mercii tarafından dikkate alınmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu istinaf incelemesinde, istinaf sebepleri ile bağlı yargılama yapılması gerekirken istinaf sebeplerinin dışına çıkıldığına da dikkat çekerek delil değerlendirmesinde hata yapıldığını iddia etmiştir. Hakkındaki ceza yargılamasında beraat kararı verildiğini belirterek, istinaf mercii'nin beraat kararı ile bağlı olmasına rağmen kararı görmezden geldiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

38. Başvurucunun şikâyetinin özünde, davanın kusur sorumluluğuna dayalı olarak açılmasına rağmen istinaf mercii tarafından kusursuz sorumluluk ilkesi işletilerek hüküm tesis edilmesi ve ıslahla düzeltilen talep miktarının aşılması olduğu görülmüştür. Bireysel başvuruya konu kararın ilk elden istinaf mercii tarafından tesis edildiği, başvurucuya ilgili itirazlarını ileri sürebilmesi için yargılamada imkân sağlanmadığı dikkate alınarak şikâyetin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

40. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunma

hususunda uygun imkânların sağlanması şarttır (*Yüksel Hançer*, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19). Yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (*Mustafa Kupal*, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, § 52).

41. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması ve tarafların yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması anlamına gelir (*Yaşasın Aslan*, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi, uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (*Yüksel Hançer*, § 18).

42. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (*Ahmet Korkmaz*, B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Somut olayda başvuru, kendisine karşı kusur sorumluluğuna dayanılarak dava açılmasına rağmen gerekçesiz olarak kusursuz sorumluluk ilkesine dayalı olarak karar verilmesinden, kendisine yönelik açılan davada istinaf mercii tarafından herhangi bir gerekçe ortaya konulmadan ıslah edilen miktarın aşılmasıyla taleple bağlılık kuralının ihlal edildiğinden ve davacıya usul kurallarına aykırı şekilde ikinci tanık listesi sunma imkânı sağlandığından şikâyet etmektedir. İlk derece mahkemesi tarafından kusur sorumluluğu ilkeleri esas alınarak başvuru yönünden davanın reddine karar verilmiş, istinaf mercii ise ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak uyuşmazlığı ilk elden karara bağlamış ve davanın kabulüne karar vermiştir. Bu bağlamda inceleme istinaf mercii kararı kapsamında yapılacaktır.

44. Başvuru, yargılamanın karşı tarafı olan davacıya usul kurallarına aykırılık teşkil edecek şekilde ikinci tanık listesi sunma imkânı sağlandığını belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu denetlemek değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini yargılamanın bütünü ışığında denetlemektir (*Fazlı Celep*, B. No: 2015/1025, 21/3/2018, § 25).

45. İstinaf mercii tarafından ortaya konulan gerekçeye bakıldığında uyuşmazlığa konu olayın aydınlatılması bakımından tanık delilinden faydalanılmadığı görülmüştür. Uyuşmazlığın çözümünde esas unsur olarak rol oynamayan bir delil yönünden yargılama makamı tarafından usul kuralının eksik ya da yanlış uygulanması başlı başına silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesine aykırılık teşkil etmez. İhlal sonucunun doğabilmesi bakımından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin bir unsuru olan usule ilişkin haklarda başvurunun davacı karşısında zayıf duruma düştüğünün de ortaya konulabilmesi gerekir. Bu değerlendirmeler ışığında başvurunun davacı karşısında dezavantajlı bir duruma düşürülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

46. Başvurucunun diğer şikâyetlerinin ise istinaf mercii tarafından herhangi bir gerekçe ortaya konulmadan ıslah edilen miktarın aşılması ve kusur sorumluluğuna dayanılarak dava açılmasına rağmen gereksiz şekilde kusursuz sorumluluk ilkesinden hareket edilerek taleple bağlılık kuralına aykırı karar verilmesine yönelik olduğu görülmüştür.

47. Dava dilekçesi incelendiğinde davacının dava konusu uyuşmazlığı dile getirirken kusur sorumluluğu yahut kusursuz sorumluluk hâllerine ilişkin herhangi bir tercihte bulunmadığı, yaşadığı kaza nedeniyle uğradığı zararı dava konusu ettiği anlaşılmıştır. Yargılama sırasında ilk derece mahkemesi uyuşmazlığı kusur sorumluluğu çerçevesinde ele almış ve yapılan bilirkişi incelemeleri ile kusur tespitine gitmiştir. Önemle belirtmek gerekir ki ilk derece mahkemesince bu tespit, taraf tercihlerine göre değil hâkimin hukuku resen uygulaması ilkesi kapsamında yapılmış olup uyuşmazlığın bu tespit kapsamında çözüme ulaştırılmaya çalışıldığı görülmüştür.

48. Zira 6098 sayılı Kanun'un 60. maddesi gereği hâkim, zarar gören aksini istemedikçe yahut kanunda aksi öngörülmedikçe zarar görene en iyi giderim imkânını sağlayan sorumluluk kuralını uyuşmazlığın çözümüne tatbik etmekle yükümlüdür. Bu bağlamda ilk derece aşamasında yargılama kusur sorumluluğu çerçevesinde ele alınmıştır. Davacı, Mahkeme tarafından yapılan bu değerlendirmeye yönelik herhangi bir itirazda yahut seçimlik hak talebinde bulunmamıştır. Bu kapsamda kusur ve aktüerya hesabı yönünden dosyaya sunulan bilirkişi raporları dikkate alınarak 17/4/2018 tarihli ıslah dilekçesi ile talep miktarı başvuru yönünden 33.813,49 TL'ye, diğer davalı yönünden ise 42.391,87 TL'ye yükseltiştir.

49. Başvurucuya yönelik açılan dava yönünden ret kararı tesis edilmesi üzerine karara karşı davacı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Davacı istinaf dilekçesinde, mahkemenin başvuru yönünden yapmış olduğu kusur tespitine itiraz etmiş, başvurunun olayın meydana geliş yönünden kusurlu olduğunu ileri sürmüştür. İstinaf mercii, davacının istinaf isteminin kabulüne karar vererek ilk derece mahkemesi tarafından tesis edilen kararı kaldırmış ve uyuşmazlığı ilk elden çözüme bağlamıştır. İstinaf mercii, yaptığı değerlendirmede taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünün kusursuz sorumluluk hâllerinden olan adam çalıştırının sorumluluğu ilkelerine göre karara bağlanması gerektiğini belirterek başvuru ve diğer davalıyı 42.391,87 TL üzerinden maddi tazminata müsterek ve müteselsilen mahkûm etmiştir.

50. Somut olay ele alındığında davacının yargılama sırasında sunduğu ıslah dilekçesinde belirttiği miktar ve istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü sebepler dikkate alınmaksızın istinaf mercii tarafından davanın -davacının lehine olacak şekilde- 42.391,87 TL üzerinden kusursuz sorumluluğuna dayalı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kararın tesis edildiği aşama itibarıyla başvuru, gerek ıslah taleple edilen miktarın üzerinde kabul kararı verildiğini gerekse davacının istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü istinaf nedenlerinin dışına çıkılarak karar tesis edildiğini istinaf mercii kararının kendisine tebliğ edilmesiyle öğrenmiştir. Kararın kesin olması nedeniyle tebliğden sonra iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına da sahip olamamış, bu durum sonucunda ortaya çıkan taraflar arası dengesizlik ve adaletsizlik yargılamada telafi edilememiştir. Başvuru, davacı karşısında zayıf bir duruma düşürülmüştür.

51. Bu bağlamda istinaf mercii tarafından illiyet bağı ve tazminat miktarı bakımından yapılan belirlemeler yönünden -kararın kesin olduğu da dikkate alınarak-

başvurucunun savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olmadığı ve başvurucunun özellikle illiyet bağı ve kusur tespitine yönelik ispat külfeti gibi yargılamanın esasına yönelik bir konuda davacı karşısında dezavantajlı hâle getirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifade ile başvurucuya istinaf aşamasında ıslah miktarı ve kusursuz sorumluluğa yönelik itirazlarını sunma imkânı tanınmamış ve başvurucunun istinafta hakkında ilk elden tesis edilen karara karşı savunma hakkında meydana gelen kısıtlama telafi edilmemiştir.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

53. Başvurucu, hakkında 22/7/2003 tarihinde açılan davanın 12/7/2019 tarihinde sona erdiğini belirterek yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

54. Bakanlık görüşünde; makul süre şikâyeti yönünden başvurucunun yargılamadaki tutumunun, davanın karmaşıklığının, toplanması ve değerlendirilmesi gereken delillerin çeşitliliğinin, kapsamının ve içeriğinin dikkate alınması gereken belirleyici unsurlar arasında olduğuna vurgu yapılarak yargılamanın devam ettiği sırada ülke genelinde vuku bulan olağanüstü hâl ve pandemi koşullarının da gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

55. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta yargılamanın on altı yılı aşkın süre devam ettiğini, yargılamanın uzun sürmesi sebebi ile hak kayıplarına uğratıldığını, COVID salgınının yargılamanın bitmesinin ardından 2020 yılında patlak verdiğini, olağanüstü hâl ilanından ise yargılamanın etkilenmediğini ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

56. Anayasa Mahkemesi, *Veysi Ado* ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelere ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

57. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

58. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını ve 50.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

59. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

60. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hükümün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesine (E.2018/1973, K.2019/1692) iletilmek üzere Tekirdağ 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/146, K.2018/233) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.